

քահանայ ունին, բաղմամբիւ քաղաքներ կան, որոնց մէկ թաղի մէկ եկեղեցիին համար մէկ քահանայ կայ, Իսկ մեր ամենէն նախնական դաւանորդութեան ինչպէս Խոյթ, Մոտրկան, Սասուն, Հատախ, Խուլիս, Խիան, Մոկս, Տէրսիմ եւն. երբեմն մէկ քահանայ մօտակայ 3—4 գիւղերը կը հովուէ, Իրաւ է որ քահանաներու թիւին համար ոչ մի տեղ որոշ կանոն մը կայ, բայց գրեթէ ամեն տեղ ժողովուրդը սովորութեամբ կամ աւանդութեամբ որոշ թիւ մը ընդունած է, Այսպէս գիւղեր կան, շատ անգամ 100—150 տունէ բաղկացած, որ մինակ այն ատեն քահանայացու մը կ'ընտրեն, երբ միւս քահանան ծերացեր է ու անկարող, քաղաքներու մէջ թաղեր կան որ միշտ չորս քահանայ ունին, ուրիշ թաղ մը երկու, ուրիշ թաղ մը երեք, թիւերը անփոփոխ կը մնան, որովհետեւ երբ քահանայ մը վախճանի, անոր ծուխերը բացը կը մընան և ժողովուրդը որոշում կուտայ նոր մը ընտրելու, Մեր քահանաներու ընտրութեան մէջ դիտելու ուրիշ խիստ կարեւոր բան մըն ալ կայ, ժառանգականութիւնը: Թէ քաղաքներու թէ գիւղերու մէջ, վախճանեալ քահանային յաջորդը միշտ կ'ընտրուի անոր զաւակներէն կամ գերդաստանէն, Երբ արու զաւակ չկայ ընտանիքին մէջ, երբ ընդունակ մարդ չկայ գերդաստանին մէջ, այն ատեն ընտրութիւնը խիստ կարեւոր խնդիր մըն է, անոր ուսումնասիրութիւնը ընկերային կարեւոր հարցեր ու փոփոխութիւններ պիտի դնէ մեր առջև, Եղած են քահանայական գերդաստաններ որ ամբողջ դար մը, երբեմն աւելի, քահանաներու յաջորդութիւն մը տուած են տեղացի ժողովրդին. իսկ երբ ինչպէս է այդ գերդաստանի նիւթական ու բարոյական մակարդակը, ոչ միայն անարժաններ ու անպիտաններ յաջորդած են շատ անգամ, այլ այդ օտար յաջորդութիւնը տեղի տուած է բազմաթիւ գեղացիական ու թաղեցիական խռովութիւններու, և ասոնց ալ հետեանքը եղած է նոր եկեղեցիներու կառուցութիւնը, քահանաներու թիւին բաղմանալը, անոնց կրօնական աղօթքութեան անկումը և նիւթական խեղճութիւնը, Այսպէս ժառանգական քահանայութիւնը, ինչպէս ամեն ժառանգական իշխանութիւն կամ նուիրապետութիւն, դարերէ ի վեր որոշ չափ մը դրած էր քահանաներու ձեռնադրութեան մէջ, ժողովուրդը յարգելով իր քահանայի գերդաստանը, որ թէ նիւթապէս, թէ բարոյապէս բարձր մակարդակի վրայ կը գտնուէր, բնաւ թեթեւ որոշումներ չէր տար այլ և այլ տիրացուներու ձեռնադրութեան, Սակայն որովհետեւ ընկերային կազմակերպութիւնը միշտ յեղաշրջումի մէջ է, անտարակոյս մեր քահանայութեան այս պարզ ու ժողովրդական ձևն ալ պիտի այլափոխուէր, Զեղծումը սկսաւ այն ատենէն, երբ վանքերը սկսան տիրացուներ հասցնել, Այս տիրացուները նախ վարժապետ

եղան, յետոյ քահանայ, նոր տիրացուները աւելի ճարպիկ էին, քան հին բարի քահանաները, որոնք մեր եկեղեցիի մաքուր ու միամիտ բնազանցութեան հետ կը մշակէին նաև իրենց հոգիները, Զեղծումը աւելցաւ քաղաքներու մէջ, Այն ատեն գտնուեցան առաջնորդներ և առաջնորդարանի ժողովներ կամ ժողովի ազգեցիկ անդամներ, որ այլ և այլ շահագիտական նպատակներով թոյլ տուին և մանաւանդ քաջալերեցին քահանաներու ձեռնադրութիւնը, նոր տիրացուներու աչքը բացուեցաւ, Քահանայութիւնը տեսան որ շահնկու առիւնս մըն է, ջանքեր ըրին, մի քանի օտորագրութիւն կորզեցին ասկէ անկէ և հինգ տաս ոսկի ձեռքերնին՝ վաղեցին մի քանի գիւրհաճճ եպիսկոպոսներու, Զեռնադրուածները իրենց գիւղին կամ քաղաքին համար չէին անպատճառ, կրնային Պոլիս գալ, Պուլկարիա, Ռումանիա, Եգիպտոս, Ռուսաստան, Լնդկաստան անցնել ու ժողովրդի միամտութիւնը շահագործել, Այսպէս եղաւ, որ գտնուեցան 100—150 տունէ բաղկացեալ գիւղեր որ 10—13 քահանայ ունեցան !»

«Ուրեմն մեր քահանաներու աւանդական ընտրութեան եղանակը փնտրելու է.

1. Ժողովրդի թիւին (ծխական դրութիւն).
2. Ժառանգական քահանայութեան
3. Քահանայացուի բարոյական հանգամանքին մէջ:

Ի նկատի ունենալով, որ կրօնաբանք միայն կարելի է գիտակցաբար բարոյական մարդ լինել, քահանայացուի ընտրութեան և ձեռնադրութեան գործում էական հանգամանքն այս պէտք է համարել, մանաւանդ եթէ աչքի առաջ ունենանք, որ ժողովրդի գլխաւոր առաջնորդները քահանաներն են:

Պ Ա Շ Տ Օ Ն Ա Կ Ա Ն Ի .

ՔԵՂՈՒՆԸ Ի ԿՈՆԳՐԵՍՑ ՎԵՃՓԵՌ ՀԵՅՐԵՊԵՏԻ.

Կոնդակ հաստատութեան հոգաբարձութեան Հոգեւոր դպրանոցին Հայոց Երեւնայ, որով հրաւիրին ի պաշտօն նորընտիր հոգաբարձուք՝ պ. պ. Գրիգորն Ամիրեան, Տիգրանն Ամիրիկեան, Արտաշէսն Դարբիէլեան, Տիգրանն Տ. Յակոբեան, Կարապետն Կամսարական և Զաքարն Գէորգեան և անձնափոխանորդք նոցին՝ պ. պ. րժ. Յովհաննէսն Յովհաննիսեան, Դէորգն Անտոնեան, Դէորգն Տ. Սահակեան և Յովհաննէսն Չաթալբաշեան: Թ. 606:

— Օրհնութեան յանուն Գրիգորի Բաղամեան ի Շուշի: Թ. 607:

— Օրհնութեան յանուն Աւետիսի Դու-
կասեան ի Տփղիս: Թ. 609:

— Յանուն Տ. Դիւտ քահանայի Աղա-
նեան, որով յայտնի զստացմանէ հաշուոյ նոր
գնեալ մեքենայից վասն տպարանի Աթոռոյս,
առաքեալ Ս. Միւռոնի ի Կ. Պօլիս, ևս և
բերեալ գրենոյ հանդուցեալ Տ. Գարեգին Ե-
պիսկոպոսի Սրուանձտեան ի Տրաքիզոնէ:
Թ. 622:

— Յանուն Տ. Սահակ քահանայի Սա-
հակեան, միաբանի Մողնուոյ Ս. Գէորգ եկեղեց-
ւոյ Տփղեաց, որով շնորհի նմա կամիլաւկայ
գլխարկ: Թ. 626:

— Յանուն Տ. Դիւտ քահանայի Աղա-
նեան, միաբանի վանաց Աւագ եկեղեցւոյ
Տփղեաց, որով շնորհի նմա պատիւ աւագ
քահանայութեան: Թ. 652:

— Յանուն Տ. Յովհաննէս քահանայի
Տ. Գապարեան Դարարուլաղ գեղջ Ապարա-
նայ, որով շնորհի նմա կամիլաւկայ գլխարկ:
Թ. 664:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

ԿՐՕՆԱԿԱՆ—ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ.

1. ՉԻՆ ՅԵՇԱՍԿԱՆԻՐ. (կը շարունակուի) Կ. Կ. 289
2. Աղքատների խնամատարութիւնը քրիստո-
նէութեան յաղթութիւնից յետոյ (շարու-
նակութիւն) Գ. Ս. 298
3. Յիսուսի Քրիստոսի նորագիտ խօսքերը . . . 504
4. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԶՐՈՆԻԿԱՆ 504

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ—ՊԱՏՄԱԿԱՆ.

5. Հ. Գեղեցի, Համառոտութիւն Ռիզանդական
կայսրների պատմութեան. . . Մ. Վ. 509
6. Գրախօսութիւն Ս. Կ. 515

ՄԱՆԱԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.

7. Կովկասի Պետական գաղութների հարկա-
մնայ կենաց համառոտ պատմ. . Ս. Յ. 517
8. Օղի մաքրութիւնը առողջութեան համար Ս. Յ. 519
9. ՄԱՆՐԱՆՈՒԹԻՒՆ 522

ԱԶԳԱՅԻՆ.

10. ԵԿԵՂԵՑԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅ 525
- ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ 525
- ՏԱԺԱՆԱՅԵ. 525

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ-Բ. 529

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

ՅԱՆԵԼՈՒԹ. 550

ՄԱՅՐԱՆԱՍՏՈՒԹԻՒՆ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.

ՏՈՒՆԵԼՈՒԹԱՐԱՐԱՆ 1897 Թ. ՅԱՆՎԱՐ

ՆԵՐՐՈՂԵԱՆ

ՅԱՂԱԳՍ ՎԱՐՈՒՅ ՍՐԲՈՅՆ ՄԵՍՐՈՒԱՅ.

ԱՍԱՅԵԱԼ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՍՈՍ

ԵՒ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՍԱՍՆԱՅԻՈՅ.

Այս գեղեցիկ ներքողը արտագրել ենք մի ըն-
տիր ձեռագրից Թիւ 1366 և ըստ Վարինեանի 1330,
որի վրայ մեր ուշադրութիւնը դարձրեց գրադարա-
նապետ Տ. Սահակ վարդապետ Ամատունին: Նա գը-
րուած է Կիլիկեան ժամանակում: Յովհաննէս ար-
քայեղայր եպիսկոպոսի համար և մի մասը նրա
ձեռքով: Գիրքը մեծ է (35+26 սանդուխտ) ունի
434 թուղթ, գրուած է յղկած հաստ թղթի վրայ,
երկսին գրութեամբ, բաւական խոշոր և գեղեցիկ
բոլորգորով, կաշեայ կազմը, որ անկասկած շատ հին
է և գուցէ նորագուէլ է, ընդհանրապէս անվնաս
է պահպանել ամբողջը, թէև մի երկու թերթ
սկզբից և վերջից պակաս են և տեղ տեղ էլ գրու-
թիւնը մաշուել, անընթեռնի է դարձել, ձեռա-
գրի գլխաւոր նիւթը՝ Յոհան Ոսկերեքանի Գործոց
Առաքելացի մեկնութեան թարգմանութիւնն է, զը-
րա հետ միասին կան մի քանի փոքրիկ գրութիւն-
ների այս կարգով:

1. Թղ. 1^ա Գլխակարգութիւն մեկնութեան Գործք
Առաքելացի:
2. Թղ. 2^ա Պատմութիւն յաղագս մատին սրբո ա-
ռաքելոյն Պետրոսի և բերման ի Հռոմէ ի Հայք:
3. Թղ. 5^ա Երանելոյ սուրբ հաւին Մովսէսի Խորե-
նացոյ քերթողի՝ ի սուրբ Հովնիսիմեանցն գալն
ի Հայս. և յաղագս սուրբ խաչին որ ի Վարազ
ցուցաւ:
4. Թղ. 9^ա Մեր հրատարակիլիք ներքողն է. շնե-
րողեան պատմագրութար ասացեալ սրբազան ե-
պիսկոպոսի և վարդապետի՝ Տէր Վարդապետի
Սաննացւոյ ի խնդրո համադնեա եղբար ճգնա-
ւորի՝ յաղագս վարուց և մահուան սուրբ և եր-
ջանիկ վարդապետին Մեսրոբա թարգմանչի և
լուսաւորչի:
5. Թղ. 21^ա Խաւսք Բարսղի եպիսկոպոսի Կեսարու
Վապագոկեցւո՝ ընդդէմ այնոցիկ որք թերա-
ցուցանեն զփառս Որդոյն Աստուծոյ քան զՀաւ-
րն, եւ իջուցանեն զՀոգին Սուրբ ի հաղան-
գութիւն, և հաւասարեն ընդ հաւասարութիւն
արարածոց: